

határozására és azonosítására csak további, nagyobb felszínű feltárás adhat lehetőséget. A kis mennyiségű leletanyag a mai templomépület késő Árpád-kori építésére enged következtetni. A falkutatás során a szentélyhajó csatlakozásban kisebb belső és külső szondákkal, majd a külső déli homlokzatot vízszintesen átfogó kutatósávval és két függőleges sávval megállapítottuk, hogy a középkori templom egy fázisban épült; a hajó magasítása a nagy, szegmensíves záródású ablakok kialakításával egy időben, az újkorban következett be. A templom mennyezetét korábbi festett darabok esetleges beépítésének felderítésére Szabó József restaurátor kutatta: a jelek szerint nem használtak fel festett alkatrészeket. A szentély ablakai körül előkerült újkori, fekete növényi ornamentális kifestés részleteit Novák Judit festőrestaurátor megtalálta a hajóban a diadalív mellett és a DK-i ablak körül is, a szentély veszélyeztetett vakolatrészleteit rögzítette.

RÁCZ MIKLÓS

351. Sőskút, M 7 autópálya

(MRT 13/1 k. 26/7 lh.)

(Pest megye) B

2004. december folyamán régészeti szakfelügyeletet végeztünk az M7 autópálya mellett a 17+000–110+600 km-szelvényig tervezett hírközlőrendszer részére tervezett kábelfektetés fölmunkáinál. A 40 cm széles és 90 cm mély nyomsáv kb. 300 m hosszan érintette az ismert régészeti lelőhelyet, viszont az árok falaiban sehol sem észleltünk régészeti objektumokra utaló beásási nyomokat. A gépi erővel kidobott talajban kis mennyiségű szórvány cseréptöredéket (nagy részük jellegtelen őskori oldaltöredék, néhány a vatyai illetve urnasíros kultúrához tartozhat). A 22. km-kő után 100 m-re került elő a lelőhely végét jelenthető utolsó apró őskori oldaltöredék. A 22. km-kő után 250 m-re fekete vastagodó altalaj kezdődött és a 90 cm mély árok nem érte el az altalajt. A kábel nyomvonalának többi területén, leleteket, régészeti objektumot nem találtunk. Az előkerült kerámiatöredékek a szentendrei Ferenczy Múzeum gyűjteményébe kerültek.

REPISZKY TAMÁS

352. Szatymaz, III. homokbánya

(Csongrád megye) Tő, Ú

2004. augusztus 23. és szeptember 17. között megelőző feltárást végeztünk a területen (51/113; M5 Nr. 78).

A bánya előzetes terepbejárása alapján a területen egy középkori település maradványait sejtettük, amely a feltárás során be is igazolódott. A régészeti lelőhely Szatymaztól északra helyezkedik el a Szatymaz–Balástya között húzódó műúttól Ny-ra, mintegy 1000 méterre.

A tervezett bányakitermelés kb. 130 m hosszú, és 90 m széles területen érintette és veszélyeztette a lelőhelyet. A földmunkagépekkel lehumuszolt terület nagy-

sága 16 200 m², amelyen összesen 297 régészeti jelenséget találtunk.

A lelőhely középső és Ny-i részén egy *késő középkori* település részleteit tártuk fel. Köztük tárolóvermeket, árkokat, karámokat, épületrészleteket, kutak; és egy cölöpökkel megerősített, talán települést határoló árok É–D-i irányban futó ágának részletét is feltártunk. Az objektumokból kis mennyiségű, a török korra keltezhető kerámiatöredék került elő.

A lelőhely keleti felében késő középkori–újkori objektumokat találtunk, melyek többsége verem.

A lelőhely minden bizonnyal a bányától északi és nyugati irányban is tovább folytatódik.

Munkatársak: Nagy Márta régész, Benedek András, Lukács József, Tompa György régészhallgatók, Kulcsár Kornél, Nagy Norbert, Rigó Péter, Szeles Imre ásatási technikusok.

MÉSZÁROS PATRÍCIA – PALUCH TIBOR – SZALONTAI CSABA

353. Szárazd, Gerenyás

(Tolna megye) Kö

A Kapos és Koppány összefolyásánál, az ártérből kiemelkedő dombon levő középkori földvár területén 2004. május 6-án tett terepbejárásomkor magas volt a fű, de a vakondtúrásokban jól látszott, hogy a domb peremén egykor paliszád húzódnak: csak itt tapasztalható, hogy a talaj erősen paticsos. A Kapos felőli oldalon nem bizonyítható, hogy ott is paliszád lett volna.

A domb belső részén néhány középkori cserepet találtam.

MIKLÓS ZSUZSA

354. Szárföld határa

(Győr–Moson–Sopron megye) Ő, LT?, Rő, Kk

Településrendezési tervhez kapcsolódó örökségvédelmi hatástanulmány készítése során 2004. április 17-én és 24-én helyszíni szemlét tartottam a település területén. A település közigazgatási határában régészeti lelőhely korábban nem volt ismert.

Felsőtag-dűlő: A Szárföldről Osli felé tartó műúttól Ny-ra nagy kiterjedésű őskori, római kori és késő középkori lelőhelyet azonosítottunk. A lelőhely több kisebb kiemelkedésből álló magasabb térszínen helyezkedik el.

Gecsei-árok mellett: Az árok által kétoldalról határolt enyhe kiemelkedésen római kori kerámiatöredékeket gyűjtöttünk, amelyek mintegy 100–450 m átmérőjű körben szóródtak.

Gecséri-árokra-dűlő: A belterület K-i szélén egy alig észrevehető kiemelkedésen középkori és kora újkori edénytöredékeket találtunk. A település Ny-i oldalán kijelölt fejlesztési területen régészeti korú leletanyag nem került elő.

Macska-dűlő: Az iménti lelőhelyektől É-ra az Osli felé vezető műút és a Tordosa-csatorna közötti dűlőben

markáns, ovális alakú kiemelkedésen jellegtelen őskori (kelta?) cseréptöredékek kerültek elő. A domb egy részét akácerdő fedi, a lelőhely feltehetően erre a részre is kiterjed.

Tsz tehenészet mellett: A Tordosamenti Tsz tehenészetétől K-re és a kavicsbányától É-ra üdülőterületként megjelölt parcellán jellegtelen őskori oldaltöredékek, kovakőtöredék mellett római kori és késő középkori leleteket gyűjtöttünk. Előkerült néhány újkori kerámiatöredék is. A lelőhely egy részét a kavicsbányával feltehetően elpusztították.

TAKÁCS KÁROLY

355. Százhalombatta, Földvár

(MRT 7. k. 27/2 lh.)

(Pest megye) B

2004. június 24. és augusztus 6. között folytattuk az 1998-ban megkezdett, mintegy hat méter vastag rétegsorral rendelkező bronzkori tell telep további feltárását a 20×20 m-es szelvényünkben. Módszertanilag az eddig bevált rendszert alkalmazzuk a továbbiakban is.²²

2004-ben a szelvény közepét elfoglaló kb. 18 m hosszú, 6–7 m széles nagy átégett ház (1818) bontását kezdtük el. Több építési fázissal számoltunk, ezért hosszában É–D irányban félbe bontottuk. Idén csak a keleti felén dolgoztunk. A szezon fő kérdése, hogy két vagy három osztatú-e a ház, és északkeletre valóban „L” alakban folytatódik-e, mint ahogy azt a fölülről készült fényképek sugallják. Az ásatás során kiderült, hogy az „L” alak ÉK-i szára egy újabb házhoz (3606) tartozik, melynek omladéka nagyon töredezett volt. Az 1818-as ház É-i részében egy letaposott omladékos, padlószerű réteget tudtunk megfogni, illetve egy ki nem égett osztófalat. További kérdés, hogy ez az osztófal egy ház két részét vagy két házat választott el. Az 1818 déli felében 3, illetve 4 többszörösen megújított, különböző típusú tűzhelyet és kemencét találtunk. Ezek közül a legépebbet az ásatás végén kiemeltük.

A szelvény többi részén található további négy ki nem égett ház (3076, 3170, 3147, 3136) részletét bontottuk. Mindegyik padlója többszörösen megújított volt. A szelvény nyugati felében található két háznál (3076, 3170) egy-egy átépítési fázist is meg tudtunk fogni. Mindkét esetben a ház életében az É-i rövidebb oldalra egy-egy szobát építettek, vagy sároztak le. Ezeknél a házaknál is megfigyeltük a szoba É-i fala mentén elhelyezkedő többféle tűzhelyet egy csokorban.

A tavaly megtalált ún. 3070-es bothros elbontásakor kiderült, hogy az objektum lefelé folytatódik és egy hatalmas méhkas alakú gödör lett belőle, amelynek ol-

dalát függőlegesen elhelyezett deszkákkal kibélelték, illetve több rétegben agyaggal bevonták. Érdekessége, hogy betöltéséből viszonylag kis számú leletanyag került elő, kivéve egy majdnem ép, nagy fermentáló edényt, szűrőt és egy tálat, melyek a gödör egyik fázisának az alján voltak, egy valószínűleg a gödör befedésére használt kerek agyagtárggyal együtt. A gödörből kibontott földnek, valamint a gödör oldalának, a tell tengervíz feletti magasságához viszonyítva, nagyon nagy nedvességtartalma volt. Elképzelhető, hogy víz vagy valamilyen folyadék tárolására használták. A módszer hatékonyságát mutatja, hogy a talaj a bontás napjáig megtartotta vízviszatartó tulajdonságát.

Az idei év érdekesebb leletanyaga a bothrosban talált erjesztő edény mellett a házakból előkerülő szép klasszikus/korai Koszider kerámia (főleg kisebb tálak, korsók), valamint az utolsó napon az 1818-as ház égett padlóján talált miniatűr aranytömb.

Konzulens: Szabó Miklós.

Munkatársak: Kisfaludi Júlia, Szeverényi Vajk régészek; Füköih Dániel, Nyíri Borbála, Jeney Rita, Tóth-Vásárhelyi Máté, Éri Olga régészhallgatók; Berzsényi Brigitta, Kovács Gabriella (Cambridge University), Kreiter Attila, Sandy Budden (Southampton University), Claes Uhnér (Göteborg University) PhD hallgatók.

Az ásatást meglátogatta Kristian Kristiansen (Göteborg University), Marie-Louise Sorensen (Cambridge University), Christopher Evans (Cambridge Archaeological Unit), Anders Biwall (National Heritage Board, Svédország), Joanna Soafer-Derevensky (Southampton University), Jako Weinstock (Oxford University).

† POROSZLAI ILDIKÓ – VICZE MAGDOLNA

356. Szeged, Delelő

(Csongrád megye) B, Á

A lelőhely a Szegedről Bajára vezető 55. sz. főút déli oldalán, a repülőtér és a Gróf Széchenyi István Matyéri evezőspálya közötti területen helyezkedik el. Megelőző feltárását 2004. május 3. és június 16. között végeztük, összesen kb. 13 500 m²-t kutattunk meg a nyomvonal mentén, változó szélességben és kb. 700 m hosszúságban. A lelőhely az említett főút jobb, északi oldalán is folytatódik.

Az ásatáson egy kora Árpád-kori település 98 objektumát tártuk fel. Az objektumok legértékesebb részét a három különböző típusba sorolható, földbe mélyített ház jelenti, melyek nagy mennyiségű leletanyagot szolgáltatnak. A feltárt házak, vízvezető és kerítő árkok, élelemtároló- és anyagnyerő-gödrök, külső kemencék a Matyéri keleti magaspártján húzódó, nagy kiterjedésű Árpád-kori település keleti szélét jelzik. A feltárás során szórványos bronzkori jelenségek is előkerültek.

A feltárás történeti jelentőségét az adja, hogy egy olyan új, nagy kiterjedésű, a Bajára vezető, bizonyára a kora középkor óta közel azonos nyomvonalon haladó út mellé települt 11–12. századi falut sikerült lokalizál-

22 VICZE M.: A Százhalombatta Projekt által alkalmazott ásatási technika. – Excavation methodology on the Százhalombatta Project. In: Régészeti kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2002. Budapest, 2003, 131–146.